

مسئولیت فقهی و حقوقی دولت در پرداخت دیه

از بیت المال

مؤلف:

زینت موسوی سادات

نشر راشدین
Rashedin Publication

سرشناسه : موسوی سادات، زینت، ۱۳۵۸ -
 عنوان و نام : مسئولیت فقهی و حقوقی دولت در پرداخت دیه از بیت‌المال/مؤلف
 پدیدآور : زینت موسوی سادات
 مشخصات نشر : تهران : راشدین، ۱۳۹۳
 مشخصات : ۱۸۳ص
 ظاهری
 شایک : 978-600-361-002-6
 وضعیت فهرست : فیا
 نویسی
 موضوع : دیات
 موضوع : دیات -- ایران
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۳۷/۱۹۵BP م۸م/م
 رده بندی دیویی : ۳۷۵/۲۹۷
 شماره کتابشناسی : ۳۴۹۳۳۷۸
 ملی

■ انتشارات راشدین

■ عنوان کتاب:	مسئولیت فقهی و حقوقی دولت در پرداخت دیه از بیت المال
■ مؤلف:	زینت موسوی سادات
■ نظارت کیفی:	راهب عارفی
■ نظارت فنی:	محمد معین عارفی
■ صفحه آرا و طراح جلد:	افسانه حسن بیگی
■ چاپ و صحافی:	طرح امروز
■ نوبت چاپ:	اول-۱۳۹۳
■ شمارگان:	۱۰۰۰
■ شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۶۱-۰۰۲-۶
■ قیمت:	۱۰۰۰۰۰ ریال
■ نشانی:	میدان انقلاب - کارگر شمالی - کوچه رستم - پ ۲۰ - واحد ۷
■ تلفن / نامبر:	۶۶۴۹۲۶۹۴ - ۶۶۴۰۸۲۲۴
■ پایگاه اینترنتی:	www.rashedin.com
■ پست الکترونیک:	Email: rashed1829@yahoo.Com

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۸	 سخنی درباره این پژوهش
۹	 فصل اول: کلیات
۹	 مقدمه
۲۳	 فصل دوم: مفهوم و قلمرو مسئولیت دولت
۲۴	 ۱-۲. مفهوم و قلمرو مسئولیت در حقوق
۲۴	 ۱-۱-۲. هدف
۲۵	 ۲-۱-۲. منبع مسئولیت
۲۵	 ۳-۱-۲. قلمرو
۲۶	 ۲-۲. مفهوم و قلمرو مسئولیت در فقه
۲۸	 ۲-۲-۱ ضمان به این مفهوم دارای اسباب ذیل است
۲۹	 ۳-۲. تعریف و تقسیم مسئولیت
۳۱	 ۱-۳-۲. مسئولیت مدنی عاقله
۳۲	 ۴-۲. مسئولیت مدنی دولت و دیدگاه حقوقدانان
۳۳	 ۱-۴-۲. موارد خاص دیگر
۳۴	 ۵-۲. طلایه جدید مسئولیت پذیری دولت
۳۵	 ۶-۲. مبانی نظری مسئولیت مدنی
۳۵	 ۱-۶-۲. مبحث اول: فرضیه یا نظریه تقصیر
۳۷	 فصل سوم: دیه و بیت المال
۳۷	 ۱-۳. دیه
۳۸	 ۲-۳. بیت المال
۳۸	 ۳-۳. بخش اول: معنی لغوی و اصطلاحی دیه
۳۹	 ۴-۳. معنای حقوقی مسئولیت کیفری
۴۴	 ۵-۳. ماهیت فقهی دیه از بیت المال
۴۷	 ۶-۳. موارد پرداخت دیه توسط بیت المال
۴۸	 ۱-۶-۳. هر گاه قاتل مسلمان دارای عاقله نباشد
۴۹	 ۲-۶-۳. هر گاه دارای عاقله باشد، ولی عاقله نتواند دیه را بپردازد
۴۹	 ۳-۶-۳. خطای امام، یا حاکم در حکم
۴۹	 ۴-۶-۳. پیدا شدن کشته ای در اماکن عمومی

- ۷-۳. دریافت کننده دیه ۵۰
- ۱-۷-۳. مجنی علیه ۵۰
- ۲-۷-۳. ورثه مقتول ۵۱
- ۳-۷-۳. بیت المال ۵۲
- ۴-۷-۳. جهات بر و احسان ۵۲
- ۲-۸-۳. عاقله ۵۳
- ۹-۳. مواردی که پرداخت دیه در آنها بر عهده عاقله است عبارتند از: ۵۴
- ۱-۹-۳. جنایات خطای محض ۵۴
- ۲-۹-۳. فرار متهم در جنایات عمدی و شبه عمدی ۵۴
- ۳-۹-۳. جنایات شخص نابالغ و دیوانه ۵۴
- ۴-۹-۳. ضامن جریره ۵۵
- ۵-۹-۳. بیت المال ۵۵
- ۱۰-۳. در موارد زیر پرداخت دیه بر عهده بیت المال گذارده شده است ۵۶
- ۱۱-۳. پرداخت دیه تغلیظ شده توسط بیت المال ۵۷
- ۱-۱۱-۳. ارزیابی ادله مخالفین ۶۲
- فصل چهارم: مبانی فقهی و حقوقی پرداخت دیه از بیت المال** ۶۷
- ۱-۴. مبانی فقهی و حقوقی دیه از بیت المال ۶۷
- ۱-۱-۴. مبنای اول، پایمال نشدن خون مسلمان ۶۸
- ۲-۱-۴. دامنه قاعده لایبطل ۷۳
- ۳-۱-۴. مبنای دوم قصور حکومت در ایجاد نظم ۷۹
- ۴-۱-۴. مبنای سوم، مصالح اجتماعی و اعتقادی ۸۱
- ۵-۱-۴. مبانی دیگر ۸۴
- ۶-۱-۴. جهات عاطفی ۸۵
- ۷-۱-۴. قاعده «الضمان بالخراج» ۸۶
- ۸-۱-۴. جنبه‌های سیاسی ۸۸
- فصل پنجم: مسئولیت بیت المال نسبت به ارزش جنایت و خسارات افزون بر دیه** ۹۱
۵. مسئولیت بیت المال نسبت به ارزش جنایت و خسارات افزون بر دیه ۹۱
- ۱-۵. ارزش جنایت و مسئولیت بیت المال ۹۱
- ۲-۵. خسارات افزون بر دیه و مسئولیت بیت المال ۹۴

۳-۵	بیت المال در دیه جراحات	۹۶
۴-۵	مسئولیت بیت المال نسبت به پرداخت دیه	۹۷
۵-۵	ولی دم بودن ولی امر و پرداخت دیه از بیت المال	۹۷
۶-۵	اعسار اولیای دم و پرداخت دیه از بیت المال	۹۹
۱-۶-۵	دیدگاه اول: عدم جواز پرداخت	۹۹
۲-۶-۵	دیدگاه دوم: جواز پرداخت دیه	۱۰۱
۳-۶-۵	دیدگاه سوم: پرداخت دیه در صورت وجود مصلحت	۱۰۳
۷-۵	اعسار محکوم علیه از پرداخت دیه	۱۰۴
۱-۷-۵	اعسار عاقله در پرداخت دیه	۱۰۵
۸-۵	پرداخت دیه در قتل خطائی، قتل عمد، قتل شبه عمد	۱۰۹
۱-۸-۵	قتل سه قسم است	۱۰۹
۲-۸-۵	دیه قتل	۱۱۲
۹-۵	دیه اهل ذمه در نگاه فقها	۱۱۳
۱۰-۵	حقوق مدنی	۱۱۶
۱۱-۵	مسئولیت دولت از مقتولین آشوبها و ناآرامی های عمومی	۱۲۰
فصل ششم: استفتائات فقهای معاصر درباره پرداخت دیه از بیت المال		۱۲۳
مقدمه		۱۲۳
۱-۶	معنای دیه در تعبیر فقهای معاصر	۱۲۴
۲-۶	مشروعیت دیه	۱۲۵
۳-۶	دیدگاه قانون گذار	۱۲۶
۴-۶	استفتائات مجتهدین در باب پرداخت دیه از بیت المال	۱۲۸
۱-۴-۶	مقتولین که در داخل کشور به قتل رسیده باشند	۱۲۸
۲-۴-۶	ارث بردن همسرانند اولیای مقتول	۱۳۰
۳-۴-۶	اعسار پرداخت کننده دیه	۱۳۰
۴-۴-۶	مسئولیت بیت المال در صورت عدم شناسایی قاتل	۱۳۱
۶-۴-۶	مسئول پرداخت دیه در صورت فقر عدم شناسایی یا فرار قاتل و جارج	۱۳۳
۷-۴-۶	اداره حقوق قوه قضاییه	۱۳۶
۹-۴-۶	کشته شدن شخص مسلمان در مکانهای محصور	۱۳۸
۱۰-۴-۶	وضعیت دیه در صورت عدم شناسایی قاتل	۱۳۹

- ۱۱-۴-۶. نقض رأی پرداخت دیه از بیت المال پس از یافت شدن قاتل ۱۴۳
- ۱۲-۴-۶. پرداخت دیه از بیت المال در صورت اعمار قاتل ۱۴۴
- ۱۳-۴-۶. مسؤولیت عاقله یا بیت المال در جنایات شبه عمد ۱۴۵
- ۱۴-۴-۶. کیفیت توزیع دیه بر افراد عاقله ، تمکن نسبی افراد عاقله در پرداخت دیه ؛ فقر عاقله ۱۴۷
- ۱۵-۴-۶. کیفیت تقسیم دیه بر عاقله را بیان فرمایید ؟ ۱۴۸
- ۱۶-۴-۶. مسؤول پرداخت دیه در صورت اثبات قتل خطایی با قسامه ۱۴۸
- ۱۷-۴-۵. غایب بودن برخی از افراد عاقله ۱۴۹
- ۱۸-۴-۶. کیفیت و مرجع تعیین عاقله ۱۴۹
- ۱۹-۴-۶. صغر عاقله و کیفیت استیفای دیه ۱۵۰
- ۲۰-۴-۶. مسؤولیت عاقله معسر ۱۵۱
- ۲۱-۴-۶. وضعی یا تکلیفی بودن مسؤولیت عاقله ۱۵۱
- ۲۲-۴-۶. مسؤولیت عاقله نسبت به جنایات صغیر و مجنون ۱۵۱
- ۲۳-۴-۶. فوت قاتل و پرداخت دیه از بیت المال با باز داشت عاقله ۱۵۲
- ۲۴-۴-۶. مسؤولیت اقربای قاتل در پرداخت دیه ۱۵۳
- جمع بندی ۱۵۷
- فصل هفتم: ادله پرداخت دیه از بیت المال از دیدگاه فقیهان امامیه و اهل سنت** ۱۶۱
- ۱-۷. تعریف دیه از نظر فقهای مذاهب اسلامی ۱۶۱
- ۱-۲-۷. دیدگاه فقه امامیه ۱۶۲
- ۲-۲-۷. بررسی پرداخت دیه از بیت المال نزد اهل سنت ۱۶۴
- منابع و مآخذ ۱۷۷

سخنی درباره این پژوهش

فلسفه دیه از دیدگاه شرع مقدس اسلام، جبران خسارت کشته شدن یک انسان است که به خویشاوندان مقتول پرداخت می شود. ثبوت دیه در قتل‌های عمدی و غیر عمدی که قصاص در آنها ممکن نیست تنها راه مقدور، عادلانه، عقلانی و شرعی است. در قتل‌های عمدی حق قصاص و مقابله به مثل همراه با حق عفو برای اولیای دم ثابت شده است؛ که از احکام بلند و مرفعی اسلام به شمار می آید. در قتل عمد و شبه عمد در صورتی که قاتل فرار کند و دستگیر نشود و مالی هم نداشته باشد که از آن بردارند، مسئولیت پرداخت دیه بر عهده امام است که از بیت المال مسلمین می پردازد. در قتل خطائی که دیه بر عاقله است، اگر قاتل عاقله نداشته باشد یا عاقله، معسر باشد، باز هم پرداخت دیه بر امام (علیه السلام) و همچنین دیه کسی که در اثر ازدحام جمعیت در اماکن عمومی اسلامی، همچون مساجد کشته شود بر امام است و از بیت المال باید پرداخت شود. مطابق فقه اگر کافر ذمی مرتکب جنایت خطائی محض شود پرداخت دیه بر عهده اش می باشد، اما اگر مالی نداشته باشد، بر عهده بیت المال است. همچنین اگر مسلمانی کافر ذمی را بکشد و نتواند دیه او را بپردازد پرداخت دیه بر عهده حاکم اسلامی خواهد بود. در تحقیق حاضر به بررسی قلمرو و مفهوم کلی مسئولیت دولت در حقوق مدنی و قانونی بر گرفته شده از فقه امامیه نیز پرداخته ایم، مهم ترین مبنای این مسئولیت در متون روایی و فقهی قاعده‌ی «لا یبطل دم امری مسلم» یا هدر نرفتن خون مسلمان شناخته شده است از طرفی نیز، مبانی فقهی و حقوقی پرداخت دیه از بیت المال (دولت) برگرفته شده از روایات (حدود این مسئولیت) نیز مورد بررسی قرار گرفت. در پایان نظرات و دیدگاه‌های فقه امامیه و فقه اهل سنت در رابطه با موضوع تحقیق مورد مذاقه قرار گرفت، که در اغلب موارد مربوط به فرضیه های پژوهش دیدگاهها با استناد به آیات و روایات در پرداخت دیه از بیت المال با هم اتفاق نظر داشتند.